

Εκταση: **1.630** τ. χλμ. Ανάπτυξη ακτών: **370** χλμ. Κάτοικοι: **87.151 (2011: 85.330)**

Το νησί είναι ορεινό και ημιορεινό στα 67% της επιφάνειάς του. Έχει όμως πολλά μικρά πεδινά τμήματα. Ένα χαμηλό βουνό, το Πιτυώδες όρος (ή Τσαμλίκι) ανάμεσα στους κόλπους Καλλονής και Γέρας, συνδέει τις δύο υψηλότερες εδαφικές εξάρσεις του νησιού: τον Όλυμπο και τον Λεπέτυμνο. Τα δύο βουνά με τις προεκτάσεις τους αποτελούν τη σπονδυλική στήλη των τεσσάρων χερσονήσων από τις οποίες αποτελείται το νησί.

Η Λέσβος συγκαταλέγεται στα πλέον δασωμένα ελληνικά νησιά. Πεύκα, βελανιδιές και ελιές καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειάς της.

Πρωτεύουσα είναι η **Μυτιλήνη**, που απλώνεται πάνω σε επτά λόφους με το κάστρο της να δεσπόζει στην κορυφή ενός πευκώνα. Ο πρώτος οικισμός της, στην αρχαιότητα, είχε χτιστεί σε νησίδα που μέσω καναλιού επικοινωνούσε με την απέναντι ακτή. Με τα χρόνια το κανάλι έκλεισε και οι δυο κοντινές στεριές ενώθηκαν. Αλτίν Αντασί ονόμαζαν τη Μυτιλήνη οι Τούρκοι, δηλαδή Χρυσάφι. Από τα αξιοθέατα της πόλης ξεχωρίζουν το κάστρο, το αρχαίο θέατρο, τα ψηφιδωτά στη θέση Χωράφα, το ρωμαϊκό σπίτι, το γενί τζαμί, το παραδοσιακό σπίτι της Μαρίκας Βλάχου, τα αρχοντικά και τα νεοκλασικά οικοδομήματα και ο Άγιος Θεράπων που ιδρύθηκε μετά το 1850 και αποτελεί τη μεγαλύτερη εκκλησία της Λέσβου. Λειτουργούν αρχαιολογικό μουσείο, βυζαντινό, επιγραφικό, λαϊκής τέχνης και μοντέρνας τέχνης. Έργα του μεγάλου λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου εκτίθενται στο ομώνυμο μουσείο που επιμελήθηκε ο Γιάννης Τσαρούχης.

Η Λέσβος συνδέεται αεροπορικά και ακτοπλοϊκά με την Αθήνα και τον Πειραιά. Πλοία εξυπηρετούν την επικοινωνία με τα γύρω νησιά. Πυκνά είναι και τα δρομολόγια του τοπικού ΚΤΕΛ στο εσωτερικό του νησιού. Για να φτάσει σε παραλίες και απρόσιτες ακτές του νησιού ο επισκέπτης μπορεί να χρησιμοποιήσει καΐκια και ταχύπλοα.

Πολύ όμορφη είναι η παραλία στα **Τσαμάκια** που έχει διαμορφωθεί από τον ΕΟΤ. Πολλές και εκτεταμένες οι αμμουδιές βρίσκονται στο δρόμο για το αεροδρόμιο. Επίσης στην **Παναγιούδα**

και στη

Σκάλα Παμφίλων

στα βορειοδυτικά. Υπάρχουν ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών, διαμερίσματα με παροχές

ξενοδοχείων και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Ωραία παραλιακή πόλη είναι το **Πλωμάρι**, πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας. Όμορφες εξοχές και παραλίες περιβάλλουν τη μικρή πολιτεία. Κοντά στην πόλη σώζονται αρχαία ερείπια, ενώ στη θέση Μάγειρα λειτουργεί ένα παμπάλαιο λιθόστρωτο λιμανάκι. Στη θέση Νιάρδου υπάρχει σπηλιά με σταλακτίτες.

Οι επισκέπτες γοητεύονται από τη **Μήθυμνα**. Ονομάζεται και **Μόλυβος**. Τα σπίτια της απλώνονται δίπλα στη θάλασσα, ανάμεσα στο κάστρο και τον καταπράσινο κάμπο. Κοντά είναι η ιαματική πηγή της

Εφταλούς

και η σπηλιά τη

Σκάλας

ανάμεσα σε μια αμμουδιά, που έχει μαγέψει πολλούς διανοούμενους ανάμεσά τους και τον Αργύρη Εφταλιώτη.

Στο **Σκόπελο**, περίφημη για τα λαγούμια της (δαιδαλώδεις στοές, μήκους αρκετών χιλιομέτρων) είναι η εκκλησία της Αγίας Μαγδαληνής. Στους βράχους σώζονται σκαλιστές εικόνες φιλοτεχνημένες από τους πρώτους Χριστιανούς που κρύβονταν εκεί. Στα

Μόρια

υπάρχει σπήλαιο με φυσικό φωτισμό. Το φως περνά μέσα από τρύπες ανοιγμένες στους βράχους. Στο

Μεσαγρό

ορθώνεται το μεσαιωνικό κάστρο της Γέρας. Οι κάτοικοι το λένε της «Μαλαματένιας Κρεβατής». Κατά το θρύλο η βασιλοπούλα του κάστρου έβγαινε και ύφαινε σε μαλαματένιο αργαλειό που οι χτύποι του ακούγονταν ολόγυρα.

Η **Αγιάσος** είναι χτισμένη στις πλαγιές του Ολύμπου της Λέσβου. Αποτελεί φημισμένη εστία λαϊκής τέχνης. Κατασκευάζονται κομψοτεχνήματα κεραμικής. Η **Καλλονή** βρίσκεται σε μια καταπράσινη κοιλάδα. Το μεσαιωνικό της κάστρο είναι ένα τετράπλευρο οικοδόμημα με πύργο σε κάθε γωνιά.

Στο **Σίγρι** κοντά υπάρχει το περίφημο απολιθωμένο δάσος. Η πλούσια βλάστηση του νησιού καλύφθηκε πριν από εκατομμύρια χρόνια από την τέφρα του ηφαιστείου. Η τέφρα είχε άφθονο διοξειδίο του πυριτίου που διαπότισε τους κορμούς των δέντρων. Τα απολιθωμένα δέντρα είναι τροπικά. Το δάσος είναι μοναδικό στην έκτασή του φαινόμενο

στον κόσμο.

Στην **Ερεσό**, γενέτειρα της διάσημης ποιήτριας Σαπφούς, περίφημα είναι τα αρχαιολογικά της ευρήματα.

Τηλέφωνα στην πρωτεύουσα: Αστυνομία 225.10.29.900. Τουριστική Αστυνομία 225.10.22.030. Τροχαία 225.10.22.030. Δήμος 225.10.28.501. ΕΟΤ Βορείου Αιγαίου 225.10.42.511 – 3. Λιμεναρχείο 225.10.47.888, 225.10.40.827. ΟΤΕ 225.10.24.299. Ταξί 225.10.25.900, 225.10.22.064, 225.10.23.500, 225.10.22.919.

Η ιστορία της Λέσβου

Οι τρεις νονοί:

Ο ένας Τρίοπας ήταν από τη Θεσσαλία. Διώχθηκε από εκεί κι έφτασε στη Μικρά Ασία, όπου έκτισε το Τριόπιο, στο ομώνυμο ακρωτήριο, ιερό κέντρο αργότερα της Δωρικής Εξάπολης (βλέπε **Ιστορία Δωδεκανήσου**). Ο άλλος Τρίοπας έκτισε την Κνίδο, μικρασιατική εταίρο στη Δωρική Εξάπολη. Ο τελευταίος είχε γιο τον Ξάνθο, βασιλιά στην Τροιζήνα, στη νότια ακτή του Σαρωνικού στην Πελοπόννησο. Κάποια στιγμή, ο βασιλιάς Ξάνθος πήρε μαζί του Πελασγούς κι έφυγαν μετανάστες σ' ένα το νησί, όπου έκτισαν αποικία. Το νησί ονομάστηκε Πελασγία ή Αιολίδα, επειδή οι κατοπινοί μπλέχτηκαν με τους δύο Τρίοπες και δεν καλοθυμόντουσαν, αν οι πρώτοι αυτοί άποικοι ήρθαν από τη Θεσσαλία ή την Πελοπόννησο.

Κάμποσο καιρό αργότερα, στο νησί ήλθαν νέοι άποικοι: Οι Μάκαρες. Αρχηγός τους ήταν ο Μάκαρ, γιος του Απόλλωνα και της Ρόδου, που έφυγε από το νησί του, επειδή σκότωσε ένα

από τα αδέλφια του (βλ. **Ιστορία της Ρόδου**: «η αγαπημένη του Απόλλωνα»). Το νησί πήρε νέο όνομα: Μακαρία. Αργότερα, αναφερόταν και βασιλιάς του νησιού με το όνομα Μακαρέας, γιος όμως του Αίολου, σε μια νέα σύνδεση της όλης υπόθεσης με τη Θεσσαλία. Αυτόν, τον σκότωσαν για να κάνουν βασίλισσα την αδελφή του Κανάκη. Ένας τρίτος βασιλιάς, Μακαρέας κι αυτός, είχε κόρες τη Μυτιλήνη και τη Μήθυμνα, για καθεμιά από τις οποίες έκτισε μια πόλη, τη Μυτιλήνη και τη Μήθυμνα.

Υπήρχε ένας ακόμα Μακαρέας, ιερέας του θεού Διονύσου αυτός. Φαινόταν γλυκός άνθρωπος αλλά ήταν φοβερά κακόψυχος και φιλοχρήματος. Έφτασε σε σημείο να δολοφονήσει κάποιον για να αρπάξει το χρυσάφι του. Έκρυψε το πτώμα στο ιερό, πιστεύοντας ότι κανένας δεν θα μάθαινε την πράξη του. Όμως, το φονικό δεν είχε περάσει απαρατήρητο από τον ίδιο τον θεό Διόνυσο. Στις Τριετηρίδες, τις γιορτές που γίνονταν κάθε τρία χρόνια προς τιμή του θεού, ο Μακαρέας είχε αφήσει πάνω στον βωμό το μαχαίρι με το οποίο είχε σφάξει το ζωντανό που θυσίασε.

Την τελετή της θυσίας είχαν παρακολουθήσει και τα δυο παιδιά του. Θέλοντας να μιμηθεί τον πατέρα του, το μεγαλύτερο πήρε το μαχαίρι κι έσφαξε το μικρότερο στον βωμό. Τρελαμένη η μάνα τους χτύπησε μ' ένα ξύλο τον μικρό φονιά και τον άφησε στον τόπο. Με όλη αυτή τη φασαρία, ο Μακαρέας πλησίασε να δει, τι συμβαίνει. Βρήκε τα παιδιά του νεκρά και τη μάνα τους και γυναίκα του παλαβωμένη να κρατά ακόμα το φονικό ξύλο στα χέρια της. Το αίμα του ανέβηκε στο κεφάλι. Την χτύπησε με το ιερό ραβδί του Διονύσου που κρατούσε και την άφησε στον τόπο. Ο Μακαρέας καταδικάστηκε σε θάνατο.

Όσο να συμβούν όλα αυτά, στη Θεσσαλία, ο εγγονός του ποταμού Πηνειού, Λαπίθης (γιος του Απόλλωνα και της Στίλβης, κόρης του ποταμού) απέκτησε γιο, τον Λέσβο. Όταν ο Λέσβος μεγάλωσε, πήρε μαζί του Θεσσαλούς Πελασγούς κι έφυγε να κτίσει αποικία σε νησί. Έφτασε στη Μακαρία, γνώρισε τη Μήθυμνα, την ερωτεύτηκε, την παντρεύτηκε κι εγκαταστάθηκε εκεί, δίνοντας στο νησί το τελικό του όνομα: Λέσβος.

Πάλη για την εξουσία:

Δυο γενιές μετά τον Τρωικό πόλεμο (που σημαίνει, γύρω στα 1130 π.Χ.), ένας ακόμη

άποικος έφτασε στο νησί. Ήταν ο Πενθίλος, γιος του Ορέστη (εκείνου που σκότωσε τον Αίγισθο και τη μητέρα του Κλυταιμνήστρα, εκδικούμενος τον φόνο του πατέρα του, βασιλιά Αγαμέμνονα) και της Εριγόνης (κόρης του Αίγισθου). Είχε μαζί του κι άλλους Αιολείς αποίκους κι έγινε βασιλιάς ιδρύοντας τη δυναστεία των Πενθελιδών που αρχικά ηγεμόνευε σ' όλη τη Λέσβο. Τον Η' αιώνα, το νησί χωρίστηκε σε πέντε περιοχές γύρω από τις πόλεις Άντισσα, Ερεσό, Μήθυμνα, Μυτιλήνη και Πύρρα (και μια έκτη, Αρίσβη που οι Μηθυμναιοί κατέστρεψαν νωρίς). Περίπου πέντε αιώνες αργότερα, οι Πενθελίδες βασίλευαν ακόμα αλλά μόνο στη Μυτιλήνη. Όμως, η μακράιωνη κατοχή του θρόνου από την οικογένεια είχε κάνει τα μέλη της αλαζόνες, σκληρούς και με υβριστική συμπεριφορά. Ο τελευταίος των Πενθελιδών, Πενθίλος κι αυτός, γι' ασήμαντη αφορμή, έβαλε να δείρουν έναν αριστοκράτη και να τον σύρουν μακριά. Μόνο που αυτή τη φορά, ο δαρμένος δεν κατάπιε τον εξευτελισμό. Σκότωσε τον Πενθίλο κι απάλλαξε την πόλη από τους βασιλιάδες. Ήταν το 659 π.Χ.

Στη Μυτιλήνη καθιερώθηκε αριστοκρατικό πολίτευμα, με τους ευγενείς να ασκούν εξουσία μέσα από μια Εκκλησία του Δήμου και μια βουλή, όπου μόνο αυτοί μετείχαν. Γρήγορα, χωρίστηκαν σε δυο κόμματα που αντιμάχονταν μεταξύ τους αιματηρά, ώσπου ένα επικράτησε με τα όπλα και ο αρχηγός του, Μέλαγχρος, εγκατέστησε δικτατορία (έγινε τύραννος).

Όσο διαρκούσαν οι διαμάχες, κάτοικοι της Μυτιλήνης και μερικοί από άλλες πόλεις ίδρυσαν το Σίγειο, κοντά στις εκβολές του ποταμού Έβρου. Το κατέλαβαν οι Αθηναίοι, επωφελούμενοι από τον αλληλοσκοτωμό των Μυτιληναιών. Στα 610 π.Χ., αριστοκράτες έχοντας επικεφαλής τον Πιττακό και τους Επιμενίδα και Κίκι (αδέλφια του ποιητή Αλκαίου), σκότωσαν τον τύραννο κι επανέφεραν το αριστοκρατικό πολίτευμα. Αμέσως μετά, στρατός με αρχηγό τον Πιττακό πήγε να πάρει το Σίγειο από τους Αθηναίους. Οι μάχες δεν ανέδειξαν νικητή. Σε μια μάχη, ο Αλκαίος έγινε «ρίψασπις» (λιποτάκτης). Σε μια άλλη, ο Πιττακός σκότωσε σε μονομαχία τον Αθηναίο Φρίνωννα. Ήταν το 607/606 π.Χ. Η όλη υπόθεση ανατέθηκε στη διαιτησία του σοφού Περίανδρου του Κορίνθιου: Το Σίγειο έμεινε στους Αθηναίους.

Στη Μυτιλήνη, οι φονικές διαμάχες ξανάρχισαν, ώσπου ένας συγγενής ή οπαδός του νεκρού τυράννου Μέλαγχρου, ο Μυρσίλος, κατάφερε να εγκαταστήσει νέα τυραννίδα. Αυτή τη φορά, στέρεη και μακρόχρονη. Ο Πιττακός, ο Αλκαίος και οι δικοί τους ορκίστηκαν να πεθάνουν ή να τον σκοτώσουν αλλά βρέθηκαν εξόριστοι στην Πύρρα. Όταν κάποτε πέθανε ο Μυρσίλος, ο Αλκαίος είχε γίνει αντίπαλος του Πιττακού, κατηγορώντας τον ότι ήθελε την εξουσία δική του. Κι οι δυο, εξορίστηκαν, όπως και οι επιφανείς οπαδοί της τυραννίδας, ώστε να ησυχάσει η πόλη. Δεν ησύχασε. Έτσι κι αλλιώς, οι πολίτες ήταν χωρισμένοι σε παρατάξεις. Η πλειοψηφία αποφάσισε να κληθεί να κυβερνήσει ο Πιττακός ως αισυμνήτης (εκλεγμένος δικτάτορας με απεριόριστες νομοθετικές εξουσίες) κατά τα πρότυπα της

Αθήνας που είχε ήδη αναθέσει ανάλογα καθήκοντα στον Σόλωνα. Ήταν το 590 π.Χ.

Πιττακός, Αλκαίος, Σαπφώ :

Ο Πιττακός κυβέρνησε έξυπνα και με μετριοπάθεια και επέβαλε νόμους που περιόρισαν τις απάτες (παρουσία «πρύτανη» σε ρόλο συμβολαιογράφου στην υπογραφή συμβολαίων κ.λπ.) και ρύθμισαν συμπεριφορές (βαρύτατο πρόστιμο σε όσους διέπρατταν αδίκημα μεθυσμένοι ή οργάνωναν πολυέξοδες κηδείες για να εντυπωσιάσουν κ.λπ.). Η πολιτεία του στην εξουσία είναι που τον ανέδειξε σε έναν από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας.

Ο Αλκαίος παρέμεινε εξόριστος. Υπηρέτησε μισθοφόρος στην Αίγυπτο κι αλλού κι έπειτα γύρισε στη Μυτιλήνη, ξαναρχίζοντας τον αγώνα εναντίον του Πιττακού. Κι επειδή τα ποιήματα που έγραφε εναντίον του δεν μπορούσαν να ρίξουν τον αισυμνήτη, οργάνωσε στρατό. Όμως, στη μάχη που ακολούθησε, ο Αλκαίος αιχμαλωτίστηκε. Ο Πιττακός τον άφησε ελεύθερο με τη φράση «Συγγνώμη τιμωρίας κρείσσων» («η συγγνώμη είναι καλύτερη από την τιμωρία»). Οι δυο άνδρες έγιναν φίλοι. Στα 580 π.Χ., ο Πιττακός κατέθεσε την εντολή, θεωρώντας ότι είχε ολοκληρώσει το έργο που του ανατέθηκε.

Ο Αλκαίος περιγράφεται ως ευπατρίδης, ελευθερόστομος, φιλοπότης και περιπαθής. Ήταν περίφημος και πασίγνωστος ποιητής με εντελώς δική του τεχνοτροπία που αναγνωρίζεται από τη λεγόμενη «αλκαϊκή στροφή»: Τέσσερις στίχοι, από τους οποίους οι δύο πρώτοι είναι ενδεκασύλλαβοι (3 ιαμβοί, 1 δάκτυλος, 1 ιαμβός), ο τρίτος εννεασύλλαβος (με ιάμβους) και ο τέταρτος δεκασύλλαβος (2 ανάπαιστοι, 2 τροχαίοι). Οι Αλεξανδρινοί χώρισαν τα ποιήματά του σε δέκα βιβλία (σώζονται 150 αποσπάσματα) και τα κατέταξαν σε «ύμνους» προς τους θεούς, «στασιωτικά» γεμάτα πολεμικό μένος εναντίον των αντιπάλων του, «συμποτικά» που εξυμνούν το κρασί και το μεθύσι και «ερωτικά». Ο θρύλος τον θέλει εραστή της διάσημης συμπατριώτισσάς του ποιήτριας Σαπφούς. Πάντως, ήταν τουλάχιστον φίλοι.

Η Σαπφώ (628 – 568) ήταν από την Ερεσό (κάποιοι τη θέλουν από τη Μυτιλήνη). Στα 14 της χρόνια, βρέθηκε στη Σικελία. Γύρισε στη Λέσβο στα 591 π.Χ. και μετέτρεψε το σπίτι της σε μουσικό και ποιητικό σχολείο. Σύχναζαν σ' αυτό πολλά κοριτσόπουλα, μερικά από τα οποία έχουν απαθανατιστεί στα ποιήματά της (Ήρινα, Δαμοφίλη, Αγαλλιδα κ.ά.). Η φιλία μαζί

τους που εκφραζόταν με στίχους περιπαθείς και ελευθεριάζοντες (πάντα όμως μέσα στα πλαίσια των κοινωνικών και ηθικών αντιλήψεων της εποχής), δημιούργησε τη φήμη ότι ανάμεσα στην ποιήτριας και μαθήτριες είχαν αναπτυχθεί ομοφυλοφιλικές ερωτικές σχέσεις. Η φήμη βρήκε πρόσφορο έδαφος να γίνει αποδεκτή, καθώς οι γυναίκες της Λέσβου είχαν δυσφημιστεί κατά την αρχαιότητα ότι εύκολα ολίσθαιναν σε αισχροτήτες. Από αυτή την αίσθηση, άλλωστε, προκλήθηκαν και οι όροι «λεσβιασμός» και «λεσβιακός έρωτας».

Η Σαπφώ έγραφε σε αιολική διάλεκτο. Οι Αλεξανδρινοί χώρισαν τα ποιήματά της σε εννέα βιβλία (σώζονται ελάχιστα αποσπάσματα) και τα κατέταξαν σε «ερωτικά», «επιγράμματα», «ελεγείες», «επιθαλάμια» και «ωδές».

Στα κατοπινά χρόνια, έλεγαν ότι η Σαπφώ είχε ερωτευτεί τον όμορφο Φάωνα. Αυτός απέκρουσε τον έρωτά της, οπότε η ποιήτρια αυτοκτόνησε πέφτοντας από ένα γκρεμό. Οι δυο τους όμως δεν συνέπιπταν χρονικά. Ο Φάωνας έζησε σε πολύ μακρινή εποχή. Ήταν ένας καλοκάγαθος γεράκος που ζούσε από τα ναύλα που εισέπραττε περνώντας με την βάρκα του ταξιδιώτες από μια ακτή σε άλλη. Ήταν τόσο καλός που έκανε τζάμπα τη διαδρομή, αν ο επιβάτης του ήταν φτωχός. Για να τον δοκιμάσει, η θεά Αφροδίτη μεταμορφώθηκε σε γριά ανήμπορη και του ζήτησε να την περάσει δωρεάν, απέναντι. Το έκανε και εισέπραξε ένα δοχείο με μαγικό μύρο. Όταν αλείφθηκε με αυτό, διαπίστωσε πως είχε ξαναγίνει νέος και πολύ όμορφος. Τόσο όμορφος που οι κοπέλες έτρεχαν ξωπίσω του, αναζητώντας τον έρωτά του. Μια από αυτές, ειπώθηκε ότι ονομαζόταν Σαπφώ. Όχι η ποιήτρια αλλά κάποια εταίρα. Τελικά, τον Φάωνα σκότωσε κάποιος αντίζηλος.

Στα χρόνια του Πιττακού, η Λέσβος ανέδειξε κι άλλους σπουδαίους ποιητές και μουσικούς. Ανάμεσά τους ήταν και ο Αρίωνας, μουσικός και ποιητής από Μήθυμνα. Κυρίως έζησε στην αυλή του τυράννου της Κορίνθου, Περίανδρου. Θεωρείται πατέρας του έντεχνου ρυθμικού διθυράμβου. Ένας θρύλος τον θέλει να επισκέφτηκε κάποτε τον Τάραντα. Επιστρέφοντας στην Κόρινθο, έπαιζε με τη λύρα του στο κατάστρωμα, γοητεύοντας ένα κοπάδι δελφίνια που ακολουθούσε το πλοίο για να τον ακούει. Εκείνη την ώρα, του επιτέθηκαν ληστές. Ρίχτηκε στη θάλασσα αλλά ένα δελφίνι τον πήρε στην πλάτη του και τον πήγε ως το ακρωτήριο Ταίναρο, απ' όπου ο ποιητής μπόρεσε να φτάσει στον προορισμό του.

Ένας άλλος ποιητής και μουσικός της ίδιας εποχής ήταν ο Τέρπανδρος, από Αντισσα. Έζησε στη Σπάρτη, είναι ο εφευρέτης επτάχορδης λύρας και θεωρείται θεμελιωτής της ελληνικής λυρικής ποίησης.

Ο αιώνας της αναταραχής:

Τα χρόνια μετά τη θητεία του Πιττακού στην εξουσία, κύλησαν ειρηνικά και παραγωγικά. Το νησί γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και ευημερία, ενώ δημιουργήθηκαν πάμπολλες αποικίες. Μόνο γύρω από την τρωική Ίδη υπήρχαν πάνω από τριάντα πόλεις που ανέφεραν την Λέσβο ως μητρόπολή τους. Τριγύρω της όμως, εξαπλωνόταν το περσικό κράτος. Η μια μετά την άλλη οι πόλεις γίνονταν υποτελείς του Μεγάλου Βασιλιά. Για τη Λέσβο, η ώρα σήμανε στα 525 π.Χ. Στα 480, στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, 60 πλοία του περσικού στόλου προέρχονταν από τη Λέσβο. Τον επόμενο χρόνο, μετά τη ναυμαχία της Μυκάλης, το νησί είχε απαλλαγεί από την περσική ηγεμονία. Εντάχθηκε στην Α' Αθηναϊκή συμμαχία και, στα 440, ο στόλος του νησιού συμμετείχε στην εκστρατεία των Αθηναίων εναντίον της Σάμου. Στα 428 κι ενώ μαινόταν ο Πελοποννησιακός πόλεμος, η Λέσβος αποστάτησε.

Οι Μυθημναίοι δεν μετείχαν. Οι Σπαρτιάτες δεν έφτασαν έγκαιρα για να βοηθήσουν. Κι ενώ οι Αθηναίοι πολιορκούσαν στενά τη Μυτιλήνη, ο λαός της πόλης επαναστάτησε εναντίον των αρχών. Η Μυτιλήνη έπεσε. Ένα αθηναϊκό ψήφισμα ενέκρινε τον θάνατο όλων των ενηλίκων της πόλης και την πώληση παιδιών και γυναικών ως δούλων. Επενέβησαν οι ψυχραιμότεροι και το ψήφισμα αναιρέθηκε αλλά χίλιοι Μυτιληναίοι είχαν ήδη εκτελεστεί. Στο νησί στάλθηκαν κληρούχοι από την Αθήνα, ενώ στις πόλεις επιβλήθηκε το δημοκρατικό πολίτευμα. Οι νέοι ιδιοκτήτες των αγρών, νοίκιασαν τη γη στους προηγούμενους κι έφυγαν, ικανοποιημένοι με τις αμοιβές τους.

Στα 415, οι κάτοικοι της Λέσβου προσπάθησαν γι' άλλη μια φορά να αποστατήσουν από την Αθήνα. Και πάλι απέτυχαν. Στα 404, οι Αθηναίοι έφυγαν αλλά πήγαν οι Σπαρτιάτες. Στα 392, διώχτηκαν με τη συνεργασία δημοκρατικών του νησιού και Αθηναίων. Στα 387, απέκτησαν αυτονομία. Ξανάρθαν οι Σπαρτιάτες, ξαναδιώχτηκαν (375) και το νησί αυτονομήθηκε πάλι αλλά ξαναβρέθηκε υπό κατοχή, αυτή τη φορά των Περσών που εγκατέστησαν τύραννο. Οι κάτοικοι επαναστάτησαν γι' άλλη μια φορά το 334, χρονιά που ο Μέγας Αλέξανδρος νίκησε τους Πέρσες στον Γρανικό ποταμό. Όμως, ο περσικός στόλος ήταν ακόμα ανέπαφος. Οι Πέρσες επανήλθαν, πολιορκήσαν τις πόλεις, πήραν τη Μυτιλήνη όταν τελείωσαν τα τρόφιμα των πολιορκημένων κι εγκατέστησαν νέο τύραννο. Τον έδιωξε, μαζί με τους Πέρσες, ο στόλος των Μακεδόνων που κάποια στιγμή κυριάρχησε στο Αιγαίο. Οι πόλεις άνοιξαν τις πύλες τους στον Αλέξανδρο ως ελευθερωτή. Τις τίμησε με την εύνοιά του.

Οι ξένοι δυνάστες:

Με όλες αυτές τις περιπέτειες, η Λέσβος δεν ήταν πια το παλιό ευνοημένο από τους θεούς νησί. Η προοδευτική παρακμή του συνεχίστηκε ως την εποχή των μακεδονικών πολέμων με τους Ρωμαίους. Η Άντισσα πήγε με τους Μακεδόνες. Μετά την επικράτησή τους (167), οι Ρωμαίοι μετέφεραν όλους τους κατοίκους της στη Μήθυμνα. Η Μυτιλήνη πήγε με τον Μιθριδάτη των Πάρθων. Υποτάχθηκε το 88 αλλά το 62 π.Χ. ο Μυτιληναίος ιστορικός Θεοφάνης μεσολάβησε στον φίλο του Ρωμαίο Πομπήιο και εξασφάλισε προνόμια για τον τόπο του. Διατηρήθηκαν ως το 70 μ.Χ., χρονιά που ολόκληρο το νησί έγινε απλή ρωμαϊκή επαρχία. Είχε προηγηθεί η διδασκαλία του χριστιανισμού από τον απόστολο Παύλο, το 52.

Οι επόμενοι αιώνες κύλησαν ειρηνικά με τους κατοίκους του νησιού ξεχασμένους από φίλους κι εχθρούς. Η Λέσβος είχε μεταβληθεί σε τόπο εξορίας επιφανών ανεπιθύμητων αντιπάλων του εκάστοτε αυτοκράτορα.

Η πρώτη επιδρομή των Σαρακηνών πειρατών έγινε στα 821. Η δεύτερη στα 881. Η τρίτη στα 1055. Στα 1084, οι Σαρακηνοί ξαναφάνηκαν. Αυτή τη φορά, κυρίευσαν τη Λέσβο κι έμειναν. Με τους σταυροφόρους να πέφτουν στο νησί στα 1151 και να το λεηλατούν άγρια. Στα 1204, εγκαταστάθηκαν Βενετσιάνοι. Οι Βυζαντινοί τους έδιωξαν. Όμως, κάθε είδους πειρατές έπεφταν στη Λέσβο, λεηλατούσαν κι αποχωρούσαν. Στα 1333, την κυρίευσαν Γενουάτες. Δυο χρόνια αργότερα (1335), την ανέκτησαν οι Βυζαντινοί.

Στη Βασιλεύουσα, οι ανταπαιτητές του θρόνου αλληλοσφάζονταν. Ένας τυχοδιώκτης από την Τζένοβα, ο Φραγκίσκος Γουατελούζος, πρόσφερε τις καλές του υπηρεσίες, ώστε να πάρει τον θρόνο ο Ιωάννης Παλαιολόγος, ένας από τους χειρότερους αυτοκράτορες που γνώρισε η Βυζαντινή αυτοκρατορία. Ευγνωμονώντας τον, ο αυτοκράτορας του χάρισε τη Λέσβο (1355). Έμεινε ηγεμόνας του νησιού ως τον θάνατό του, μετά είκοσι έτη. Φέρθηκε έξυπνα, ευνόησε τους γάμους ανάμεσα σε Βυζαντινούς και Φράγκους, καλλιέργησε τις σχέσεις του με τις αυλές των αυτοκρατόρων τις Κωνσταντινούπολης και της Τραπεζούντας, έπιασε φιλίες με τις ντόπιες «καλές οικογένειες», άφησε τη δικαιοσύνη να συνεχίσει να λειτουργεί με τους βυζαντινούς νόμους και πλούτισε. Μαζί του όμως, περνούσαν καλά και οι νησιώτες. Η οικονομική άνθηση έφερε πλούτο και στο νησί. Οι Γουατελούζοι συνέχισαν να κυβερνούν τη Λέσβο και μετά τον θάνατο του Φραγκίσκου. Ένωσαν πια Βυζαντινοί και οι ίδιοι. Δεν δυσκολεύτηκαν να πληρώνουν τακτικά φόρο υποτέλειας από την εποχή του σουλτάνου Μουράτ Α' (πέθανε το 1389) και να συνεχίζουν τη ζωή τους ανενόχλητα. Εκείνος που τα άλλαξε όλα αυτά, ήταν ο Μωάμεθ Β' ο Πορθητής. Στα

1453, πήρε την Κωνσταντινούπολη. Του καθόταν άσχημα να βλέπει τη Λέσβο απλή φόρου υποτελή. Πήγε να την πάρει, δυο χρόνια μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης. Απέτυχε. Επτά χρόνια αργότερα (1462), προσπάθησε πάλι. Αυτή τη φορά, πολιορκήσε την πόλη της Μυτιλήνης επί 27 ολόκληρες ημέρες. Την 27^η, ο ηγεμόνας Νικόλαος Γουατελούζος αναγκάστηκε να παραδώσει και την πόλη και το νησί. Πολλές από τις οικογένειες των προκρίτων μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη.

Η Λέσβος έπρεπε να περιμένει 450 χρόνια, ώσπου, το 1912, να ξαναγίνει ελληνική.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 28.2.2010)